

การแปลงแผนผู้สูงอายุแห่งชาติไปสู่การปฏิบัติขององค์การบริหารส่วนตำบลควนรู อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา

ภาณุ ชรรณสุวรรณ¹ วิวัฒน์ ฤทธิมา^{2*}

¹รองศาสตราจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ²อาจารย์วิทยาลัยการจัดการเพื่อการพัฒนา
มหาวิทยาลัยทักษิณ

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของกรณีศึกษาในงานวิจัยการแปลงแผนผู้สูงอายุแห่งชาติไปสู่การปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีโครงการดูแลผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส (ตามใถใโสใจเยี่ยมบ้าน) ขององค์การบริหารส่วนตำบลควนรู อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา มีจุดมุ่งหมายนำเสนอรูปแบบ วิธีการดำเนินงาน ผลการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรค และสรุปบทเรียนที่ได้รับจากกรณีศึกษา เพื่อเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานอื่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆจะได้นำไปปรับใช้ในการแปลงแผนผู้สูงอายุแห่งชาติไปสู่การปฏิบัติอันจะเป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุในท้องถิ่นของประเทศไทยต่อไป

คำสำคัญ : การแปลง , แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ , องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น , องค์การบริหารส่วนตำบลควนรู
อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา

ความสำคัญและความเป็นมา

จากยุทธศาสตร์พัฒนานักิจกรรมสตรี เยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาสและคนพิการและยุทธศาสตร์เชิงชุมชน ปัญหา ส่งเสริมศาสนาและวัฒนธรรม มีการจัดโครงการจัดงานราชพิธี รัฐพิธีและงานประเพณีต่างๆ โครงการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีชักพระ โครงการประเพณีชักพระอำเภอรัตภูมิโครงการรดน้ำขอพรผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลควนรู ตลอดจนนโยบายการพัฒนาของผู้บริหารท้องถิ่น ในข้อที่ ๕ ว่าด้วยเรื่องส่งเสริม พัฒนา เด็ก เยาวชน สตรีและคนชรา ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีตามวัย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าองค์การบริหารส่วนตำบลควนรูได้ให้ความสำคัญและคำนึงถึงความกินดีอยู่ดีของผู้สูงอายุ ตลอดจนการแสดงให้เห็นถึงความกตัญญูกตเวที ที่ลูกหลานพึงมีต่อบุพการีของตนเอง

จึงได้ศึกษาบทบาทและการดำเนินการดูแลผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส (ตามใถใโสใจเยี่ยมบ้าน) ขององค์การบริหารส่วนตำบลควนรูที่มีการดำเนินการจัดโครงการดูแลผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส (ตามใถใโสใจเยี่ยมบ้าน) ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๔ ในการช่วยเหลือผู้สูงอายุผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาสในชุมชน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและสามารถดำรงชีวิตอยู่ใน สังคม ชุมชนได้อย่างปกติ เข้าตรวจรักษาสุขภาพร่างกายของผู้สูงอายุฯฟื้นฟูสภาพจิตใจของผู้สูงอายุฯและพบปะพูดคุยให้คำปรึกษาแก่ผู้สูงอายุฯ ซึ่งเป้าหมายในการดำเนินโครงการนั้น ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส เป็นผู้สูงอายุจำนวน ๒๐๐คนผู้พิการ ๑๕ คนและผู้ด้อยโอกาส ๒๕ คน โดยองค์การบริหารส่วนตำบลควนรูนี้ได้ดำเนินการจัดประชุมเพื่อวางแผนและกำหนดวิธีดำเนินโครงการ โดยอาศัยความร่วมมือ

จากภาคส่วนต่างๆทั้งภาครัฐและภาคประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ด้านสุขจากโรงพยาบาลสุขภาพประจำตำบลอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองในส่วนของกำนันผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการในองค์การบริหารส่วนตำบลความรู้ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และตัวแทนจากกลุ่มผู้สูงอายุ

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการศึกษาวิจัยในรูปแบบเชิงปฏิบัติการประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) และดำเนินงานเพื่อหาทางออกของปัญหาพร้อมกับกลุ่มตัวอย่าง โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (documentary research) โดยทำการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ เอกสาร บทความ วิทยานิพนธ์ งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำความรู้ที่ได้จากเอกสารเหล่านี้มาสร้างกรอบความคิด และสร้างเครื่องมือในการศึกษาภาคสนาม ซึ่งนำความรู้ที่ได้มาสร้างแบบสัมภาษณ์ (questionnaire interview) จากนั้นจึงนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไข และทำการสัมภาษณ์ (interview) กลุ่มตัวอย่าง และการจัดสัมมนา ตลอดจนการเชื่อมโยงกลุ่มเป้าหมายถึงบ้าน เพื่อให้เป็นเครื่องมือในการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลในระดับครัวเรือนที่แสดงถึงสภาพความจำเป็นของคนในครัวเรือนในด้านต่างๆ โดยการสำรวจและเก็บข้อมูลของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน นั้นพบว่า มีประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลที่ได้รับเบี้ยยังชีพทั้งหมด ซึ่งมีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๕๐๕ คน ซึ่งแบ่งได้เป็น บุคคลที่มีอายุ ๖๐-๖๕ ปี มีจำนวน ๓๐๕ คน และอายุ ๗๐ ปี ขึ้นไปมีจำนวน ๒๐๐ คน และจากการประชุมของภาคส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้องนั้นในวันที่ ๖ เดือนตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๔ จึงได้มติให้ดำเนินการจัดโครงการดูแลผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส (ถามไถ่ใส่ใจเยี่ยมบ้าน) ๒๐๐ คน โดยกำหนดให้เป็นบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ ๗๐ ปีขึ้นไป

ผลการวิจัย

จากการดำเนินการจัดโครงการดูแลผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส (ถามไถ่ใส่ใจเยี่ยมบ้าน) จำนวน ๒๐๐ คน พบว่า มีประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลที่ได้รับเบี้ยยังชีพทั้งหมด ซึ่งมีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๕๐๕ คน ซึ่งแบ่งได้เป็น บุคคลที่มีอายุ ๖๐-๖๕ ปี มีจำนวน ๓๐๕ คน และอายุ ๗๐ ปี ขึ้นไปมีจำนวน ๒๐๐ คน จากการประชุมของภาคส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้องนั้นในวันที่ ๖ เดือนตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๔ จึงได้มติให้ดำเนินการจัดโครงการดูแลผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส (ถามไถ่ใส่ใจเยี่ยมบ้าน) ๒๐๐ คน โดยกำหนดให้เป็นบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ ๗๐ ปีขึ้นไป ทั้งนี้ในการลงมติในที่ประชุมไม่มีผู้ใดคัดค้าน แต่ทุกฝ่ายต่างให้การสนับสนุนตามมติอย่างเป็นเอกฉันท์จึงได้กำหนดการออกเยี่ยมและมอบกระเช้าของฝันให้กับผู้สูงอายุ จำนวน ๒๐๐ ราย ในระหว่างวันที่ ๑๓ - ๑๔ เดือนตุลาคม และ ๒๐-๒๑ เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ โดยในการออกตรวจเยี่ยมนั้นจะมีกิจกรรมการมอบกระเช้าของขวัญ, การมอบเบี้ยยังชีพ, การตรวจสุขภาพและการส่งเสริมสุขภาพ และการพบปะแลกเปลี่ยนตลอดจนการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้สูงอายุ โดยบุคคลที่จะต้องลงพื้นที่เพื่อตามถามไถ่ใส่ใจเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุนั้นจะต้องประกอบไปด้วย เจ้าหน้าที่ด้านสุขจากโรงพยาบาลสุขภาพประจำตำบลและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำ

หมู่บ้าน , เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองในส่วนของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน , เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการในองค์การบริหารส่วนตำบลควนรู และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

๒. ผลการดำเนินงานจัดโครงการดูแลผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส (ตามใตใใจเยี่ยมบ้าน)

จากการดำเนินโครงการผลจากการออกเยี่ยมครัวเรือนตามจัดโครงการดูแลผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส (ตามใตใใจเยี่ยมบ้าน) เพื่อรับทราบความต้องการของกลุ่มเป้าหมายโดยเน้นที่ผู้สูงอายุ จำนวน ๒๐๐ คน ซึ่งพบว่าผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลควนรูนั้นมีปัญหาด้านสุขภาพ เนื่องจากจากสภาวะในการดำรงชีวิต อาหารการกิน ตลอดจนลักษณะของการดำรงชีวิตประจำวัน ซึ่งผู้สูงอายุส่วนใหญ่ จะมีโรคประจำตัว เช่น โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ ซึ่งโรคเหล่านี้ สามารถเกิดได้จากการบริโภคอาหารที่มีสารพิษ หรือการรับประทานอาหารที่ไม่มีประโยชน์ อีกทั้งยังพบว่าผู้สูงอายุ ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส ส่วนมากจะไม่มีอาชีพที่มั่นคง ทั้งนี้ผู้สูงอายุในพื้นที่ ต่างก็ได้ร่วมตัวกันจัดตั้งเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ โดยได้แบ่งกันออกเป็น ๒ กลุ่มด้วยกัน ได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุระหว่าง ๖๐ – ๖๕ และกลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุ ๗๐ ปีขึ้นไปเพื่อร่วมกันจัดทำกิจกรรมต่างๆ อาทิ ตลอดจนการจัดแผนกิจกรรมของผู้สูงอายุที่ไม่สามารถเดินหรือเข้าร่วมกิจกรรมในสถานที่ต่างๆ ได้

ในการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุนั้น เพื่อเป็นการดูแลสุขภาพของกลุ่มคนที่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ จึงได้จัดให้มีกิจกรรมของกลุ่มผู้สูงอายุ ในเรื่องของการดูแลสุขภาพนั้น มีการรวมกลุ่มกันออกกำลังกายด้วยการรำไม้กระบอง เพื่อดูแลสุขภาพ

กิจกรรมปรึกษาหารือกัน คือสมาชิกกลุ่มผู้สูงอายุ จะออกเยี่ยมเยือนผู้สูงอายุด้วยกันที่ป่วยหรือประสบปัญหาต่างๆตลอดจนในโอกาสพิเศษต่างๆ

กิจกรรมการบำเพ็ญบุญ บำเพ็ญกุศล อาทิ หากมีผู้สูงอายุบุคคลใดเสียชีวิต กลุ่มผู้สูงอายุก็จะไปร่วมงานและร่วมบำเพ็ญกุศลศพ หรือ การทอดกฐินหรือผ้าป่าสามัคคี กลุ่มผู้สูงอายุก็จะเข้ามาดำเนินการและร่วมกิจกรรม

กิจกรรมการบำเพ็ญบุญในวันพระ กลุ่มผู้สูงอายุจะเป็นผู้ผลักดันและเป็นกลุ่มบุคคลที่ส่งเสริมการเข้าวัดทำบุญในวันพระ ในเรื่องของการฟังเทศน์ฟังธรรม นั่งสมาธิ สวดมนต์ ทั้งนี้ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลควนรูนั้นมีสถาบันและองค์กรทางศาสนาประกอบไปด้วยวัด/สำนักสงฆ์อยู่ด้วยกัน ๔ แห่งได้แก่ วัดคูหานอก ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ ๗ วัดไพรใหญ่ ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ ๕ วัดไสทอน ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ ๕ และที่พัทสงฆ์เกาะบกตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ ๒ ทำให้ง่ายต่อการเดินทางและเข้าบำเพ็ญบุญของผู้สูงอายุ

กิจกรรมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การให้ผู้สูงอายุเป็นวิทยากรเล่าประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น การจัดทำเครื่องจักรสาน การแสดงรำโนราห์ แต่อย่างไรก็ตามจากสภาพสังคมในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลควนรูนั้นยังเป็นสังคมที่พึ่งพาอาศัย และเป็นลักษณะของครอบครัวที่ขยาย มีการอยู่ร่วมกันในครอบครัวอย่างอบอุ่น ในแต่ละครอบครัวนั้นให้ความสำคัญและดูแลผู้สูงอายุเป็นอย่างดี ไม่มีการทอดทิ้งให้ผู้สูงอายุอยู่เพียงลำพังหรือไม่ดูแลผู้สูงอายุ แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลควนรูนั้น ประชาชนในพื้นที่ให้ความสำคัญต่อการเลี้ยงดูและใส่ใจต่อบุพการีของตนเอง ตลอดจนผู้สูงอายุเองก็พยายามสร้างและกำหนดบทบาทของตนเองเพื่อสร้างคุณค่าและสถานะทางสังคมในชุมชนของกลุ่มผู้สูงอายุ

หลังจากการออกเยี่ยมผู้สูงอายุ ในวันที่ ๒๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ องค์การบริหารส่วนตำบลควนรูจึงได้จัดประชุมคณะทำงาน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันเสนอแนวทางการแก้ปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุในพื้นที่ โดยได้ข้อสรุปดังนี้

๑. องค์การบริหารส่วนตำบลควนรูได้มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมการทานผักและการมีผักไว้รับประทานในบริเวณบ้าน ซึ่งเป็นผักปลอดสารพิษ อีกทั้งเพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเองมีบทบาทและมีกิจกรรมในครอบครัวร่วมกันลูกๆหลาน ทางองค์การบริหารส่วนตำบลควนรูได้จัดโครงการปลูกผักปลอดสารพิษในท่อซีเมนต์ โดยองค์การบริหารส่วนตำบลควนรูได้ทำการแจกท่อซีเมนต์แก่ครัวเรือน เพื่อใช้สำหรับปลูกผักสวนครัว มอบให้ครัวเรือนละ ๑๐ ลูก และส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้ปลูกผักสำหรับครัวเรือน เพื่อการบริโภค และถ้าเหลือจากการบริโภคในครัวเรือนก็สามารถนำมาขาย โดย อบต.ควนรูจะจัดให้มีตลาดนัดเพื่อสุขภาพ ประจำตำบล เพื่อส่งเสริมให้เกิดการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ ให้กับผู้สูงอายุ ผู้พิการ หรือผู้ด้อยโอกาส

๒. การจัดทำโครงการตลาดนัดเพื่อสุขภาพจะจัดให้มีในวันพฤหัสบดี ของทุกสัปดาห์ซึ่งจะทำให้ประชาชนสามารถหาซื้ออาหาร หรือซื้อผักที่ปลอดสารพิษได้ และคาดว่าผลที่จะได้รับจากการที่ประชาชนในตำบลควนรู หรือผู้สูงอายุได้บริโภคอาหารที่ปลอดสารพิษก็จะทำให้โรคร้ายไข้เจ็บที่เป็นอยู่ลดลง

๓. องค์การบริหารส่วนตำบลควนรู จะดำเนินการตั้งจัดกลุ่ม ผู้สูงอายุ ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส และรวมกลุ่มอาชีพต่าง เช่น กลุ่มทำน้ำพริก ทำขนมจีน เลี้ยงปลา กลุ่มจักสาน ฯลฯ ส่วนใหญ่จะเป็นงานที่สามารถทำได้ที่บ้าน ใช้ต้นทุนในการดำเนินการต่ำโดยองค์การบริหารส่วนตำบลควนรู มอบเงินช่วยเหลือ สนับสนุน ผ่านโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งการที่ ผู้สูงอายุ ผู้พิการ หรือผู้ด้อยโอกาสได้เข้ามารวมกลุ่มอาชีพจะช่วยให้มีรายได้เพื่อใช้จ่ายในครัวเรือน ซึ่งเป็นการลดรายจ่าย และเพิ่มรายได้ ให้กับผู้สูงอายุ ผู้พิการ หรือผู้ด้อยโอกาส

๔. กำหนดตารางการออกตรวจเยี่ยมและจัดให้มีบริการ การตรวจเลือด ตรวจวัดความดัน และแนะนำการบริโภคอาหารที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ พร้อมทั้งจัดให้มีการแนะนำส่งเสริมอาชีพ โดยใช้กลุ่มอาชีพที่มีอยู่ และหลักเศรษฐกิจพอเพียงในระหว่างวันที่ ๑๕-๑๖ พฤศจิกายน และ ๒๓-๒๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๔ ทั้งนี้จากการจัดกิจกรรมในวันดังกล่าวนี้ ทำให้กลุ่มผู้สูงอายุเข้ามามีบทบาทมากขึ้น

๕. การออกเยี่ยมให้บริการจะมีการติดตามผลการปลูกผักครัวเรือนและพฤติกรรมบริโภคของผู้สูงอายุ ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายด้วยการประเมินติดตามโครงการปลูกผักนั้นก็เพื่อส่งเสริมและพัฒนาการปลูกผักของประชาชน ตลอดจนเพื่อตรวจสอบการกินคืออยู่ดีของกลุ่มผู้สูงอายุไปด้วย

๖. กำหนดให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านติดตามบันทึกสุขภาพของผู้สูงอายุ และจัดจำแนกกลุ่มของผู้สูงอายุตามลักษณะของสุขภาพ เช่น กลุ่มภาวะปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มที่ต้องเฝ้าดูแลเป็นพิเศษ ซึ่งกิจกรรมทั้งหมดที่ได้กล่าวข้างต้นเป็นกิจกรรมที่องค์การบริหารส่วนตำบลได้จัดทำตามโครงการตามใฝ่ใจเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาส

อภิปรายผล

๑. ข้อค้นพบจากการดำเนินงานจัดโครงการดูแลผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส (ตามใฝ่ใจเยี่ยมบ้าน) ผลของการดำเนินโครงการ (ความสำเร็จ)

จากผลการติดตามการดำเนินงานโครงการนั้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ กล่าวคือ โครงการดังกล่าวที่ได้จัดให้มีการศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุในพื้นที่ดังกล่าว ได้นำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์และจัดทำแผนงานและออกแบบกิจกรรม การออกตรวจเยี่ยม การให้ความช่วยเหลือ การตรวจรักษาสุขภาพ ตลอดจนการพูดคุยและให้คำปรึกษาทั้งด้านสุขภาพและจิตใจ ซึ่งหลังจากการดำเนินการตามโครงการแล้ว พบว่า

(๑) ผู้สูงอายุ และครอบครัวในพื้นที่ดังกล่าว ตระหนักเห็นความสำคัญของการดูแลสุขภาพตัวเองมากขึ้น จากเดิมที่ผู้สูงอายุบางคนไม่ค่อยใส่ใจการดูแลสุขภาพของตัวเองมากนัก ตลอดจนมีความรู้และรู้จักที่จะดูแลสุขภาพของตัวเองได้ในเบื้องต้น

(๒) ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพที่หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานด้านสุขภาพจัดให้ สำหรับผู้สูงอายุที่ไม่สามารถที่จะเข้าร่วมกิจกรรมบางอย่างที่จัดขึ้นได้ เนื่องจากข้อจำกัดทางร่างกาย เช่น ไม่สามารถเดิน หรือช่วยเหลือตัวเองได้ อาสาสมัครได้มีการออกเยี่ยมและฝึกหัดให้ผู้สูงอายุสามารถที่จะทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพได้เองที่บ้าน รวมถึงการให้ความรู้กับสมาชิกในครอบครัวได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพได้ผู้สูงอายุดังกล่าวด้วย

(๓) ในขณะเดียวกัน โครงการดังกล่าว ก็ยังส่งผลให้เกิดการต่อยอดทางความคิด ในการที่ผู้สูงอายุบางรายอยากที่จะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนผู้สูงอายุที่มีความสามารถที่แต่ละคนมีอยู่ ให้มีโอกาสนำความรู้ ความสามารถมาใช้เพื่อเป็นประโยชน์กับชุมชน ซึ่งอาจมีการให้รางวัลเพื่อกระตุ้น และสร้างแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุเอง ได้เข้ามามีบทบาทในการทำประโยชน์เพื่อชุมชนมากขึ้น

๒. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสำเร็จ

(๑) ความสัมพันธ์ของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลควนรูนั้นเป็นความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติ ระบบเครือญาตินั้นเป็นการดำรงชีวิตและใช้ชีวิตด้วยกันในพื้นที่อย่างกับพี่น้องและให้ความช่วยเหลือกัน มีความรักความสามัคคีกันตลอดจนในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลควนรูมีสภาพสังคมในลักษณะเป็นสังคมที่เอื้อเพื่อต่อกัน คอยช่วยเหลือเกื้อกูลและเกื้อหนุนกัน ทำให้การดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข โดยเฉพาะประเด็นสำคัญในส่วนของ การดูแลผู้สูงอายุ ประชาชนในพื้นที่นั้นให้ความสำคัญกับเรื่องการตอบแทนพระคุณต่อบุพการี มีการดูแลและเอาใจใส่ผู้สูงอายุในบ้านเป็นอย่างดี ตลอดจนระบบทางสังคมที่มีการอบรมเลี้ยงดูกันมา

(๒) ลักษณะพื้นฐานของการประกอบอาชีพของประชาชนในพื้นที่ตำบลควนรูนั้นประกอบอาชีพทำสวนยางร้อยละ ๕๐ จึงทำให้อาชีพที่มั่นคงและมีเวลาในการดูแลผู้สูงอายุ เนื่องด้วยอาชีพการกรีดยางนั้นเป็นอาชีพหลักของประชาชนในภาคใต้ ซึ่งสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิตและสร้างรายได้ให้กับครอบครัว มาใช้ในการเลี้ยงดูบุคคลในครอบครัว โดยเฉพาะสามารถเลี้ยงดูผู้สูงอายุซึ่งเป็นบุพการีของตนเอง ตลอดจนอาชีพการกรีดยางนั้นทำให้ผู้สูงอายุมีเวลาอยู่กับลูกๆหลานๆ เนื่องจากเมื่อเสร็จภารกิจจากการกรีดยางแล้ว ก็มีเวลาในการดูแลและเอาใจใส่ผู้สูงอายุในครอบครัวมากขึ้น ทำให้ช่องว่างระหว่างผู้สูงอายุกับลูกหลานแคบลง ทำให้ผู้สูงอายุมองว่าตนมีคุณค่า ลูกหลานให้ความสำคัญและเอาใจใส่

(๓) ลักษณะของการเมืองท้องถิ่นท่ามกลางการเมืองในพื้นที่อื่นๆที่ก่อให้เกิดความแตกแยกและความกันแย้งกันในหมู่คณะ แต่สำหรับในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลควนรูนั้น สถานการณ์ทางการเมืองในท้องถิ่น ไม่มี

ความรุนแรงใดๆเกิดขึ้น เนื่องจากระบบการเมืองท้องถิ่นในพื้นที่นั้นเป็นระบบการเมืองแบบอุปถัมภ์ คือได้มาด้วยการให้การสนับสนุนและช่วยเหลือกัน ไม่ใช่มาจากการแข่งขันที่ดุเดือดเหมือนกับพื้นที่อื่นๆ ทำให้เกิดผลดีมีการดำเนินการ ทั้งนี้เมื่อองค์การบริหารส่วนตำบลให้ความสำคัญกับด้านผู้สูงอายุ จึงไม่มีการคัดค้านตลอดจนยังให้การสนับสนุนและช่วยเหลือ ทั้งนี้สำหรับการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลควรรู้นั้นเป็นรูปแบบการเมืองสมานฉันท์ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วนั้นเกิดจากการแต่งตั้ง โดยการยอมรับของประชาชนในพื้นที่ แต่ในบางครั้งหากมีการแข่งขัน ผู้ลงสมัครจะมีการลงหาเสียงด้วยกัน และยอมรับในการตัดสินใจของประชาชนในพื้นที่ ตลอดจนให้ความช่วยเหลือและทำงานร่วมกันต่อไป

(๔) การใช้หลักการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลควรรู้คือ หลัก “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน และชุมชน) มีการนำเอาหลักศาสนาและวัฒนธรรมให้เข้ามามีบทบาทในการดำรงชีวิตของประชาชน เนื่องจากประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลควรรู้นับถือศาสนาพุทธ ทำให้ประชาชนมุ่งมั่นทำความดีตามหลักของพระพุทธศาสนา ตลอดจนวัดเป็นแหล่งนัดพบ นัดเจอและที่รวมใจของประชาชนในทุกช่วงวัย โดยเฉพาะกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา อาทิ การเข้าวัดทำบุญ เทศกาลเดือนสิบ งานสมโภชต่างๆ ทำให้ประชาชนในพื้นที่ต่างพากันพากันเข้าวัดทำบุญ โดยเฉพาะการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุเพื่อบำเพ็ญบุญในโอกาสต่างๆ แสดงให้เห็นว่าในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลควรรู้นั้นเป็นสังคมของชาวพุทธ ทำให้ระบบทางด้านศาสนาเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันเป็นอย่างมาก ทำให้ประชาชนให้ความสำคัญในหลักของศาสนาตลอดจนเป็นชาวพุทธด้วยกันนั้นสามารถที่จะเชื่อมโยงวัฒนธรรมและการดำเนินกิจกรรมต่างๆร่วมกันได้ ในสังคมเกษตรกรรมนั้น แหล่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจของประชาชนนั้นก็คือ พระพุทธศาสนา อันได้แก่หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา แนวทางการปฏิบัติในพระพุทธศาสนา วัตถุประสงค์ทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนผู้นำสงฆ์ในที่พักสงฆ์และวัดต่างๆในพื้นที่ตำบลควรรู้นั้นเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจให้กับประชาชนในพื้นที่ ซึ่งแสดงให้เห็นในการใช้หลัก “บวร” นั้นจะใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการรวมคน แหล่งรวมกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความสามัคคีและแหล่งรวมสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจของประชาชน โดยให้บ้านเป็นตัวกำหนดบทบาทของคน แต่นำหลักการและยึดคำสั่งสอนมาประยุกต์ใช้ในครอบครัวสร้างความกินดีอยู่ดีและความเข้มแข็งในครอบครัว ตลอดจนใช้โรงเรียนเป็นแหล่งบ่มเพาะความรู้ ให้กับเยาวชนในพื้นที่

(๕) ความเป็นผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเนื่องด้วยนายกองค์การบริหารส่วนตำบลควรรู้นั้นเป็นผู้นำที่ประชาชนในพื้นที่ให้ความสำคัญและศรัทธา เนื่องจากเป็นบุคคลที่มีบุคลิกภาพในการเป็นผู้ มีผลงานด้านต่างๆที่ก่อร่างสร้างความสุข ความกินดีอยู่ดีให้แก่ประชาชน อีกทั้งยังเป็นบุคคลที่ให้ความสำคัญกับประชาชนในทุกๆด้าน ทำงานอย่างขยันขันแข็ง ตลอดจนเป็นบุคคลในระบบเครือญาติของประชาชนในพื้นที่

(๖) ความร่วมมือของประชาชนในชุมชนในการทำงานของชุมชนนั้น เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในด้านต่างๆของชุมชน จึงมีแนวคิดด้านวิสัยทัศน์การพัฒนาที่ว่า “ยึดชุมชนเป็นศูนย์กลาง เปิดกว้างทางความคิด สร้างเสริมเศรษฐกิจเพียงพอ สานต่อภูมิปัญญา พัฒนาคุณธรรม”มีการจัดทำแผนแม่บทชุมชนพึ่งตนเอง

๓. ปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานจัดโครงการดูแลผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส (ถามไถ่ใส่ใจเยี่ยมบ้าน)

๑. ปัญหาด้านการเงินที่ได้รับสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐไม่มาตามกำหนดเวลา เนื่องจากการรับเงินขององค์การบริหารส่วนตำบลจากภาครัฐส่วนกลางมาจ่ายเป็นเบี้ยยังชีพให้กับประชาชนในพื้นที่ที่มีความล่าช้า ไม่

ตรงกันเวลาทั้งนี้เนื่องจากการออกตรวจเยี่ยมผู้สูงอายุในทางองค์การบริหารส่วนตำบลควนรู นั้นมีความต้องการมอบเบี่ยงชีฟ้าให้ควบคู่ไปกับการออกตรวจเยี่ยมตามโครงการ

๒. มีการแจกเงินจากตามหมู่บ้าน หรือแจกโดยให้มารับด้วยตนเองในการแจกเงินตามหมู่บ้านต้องใช้เวลาสูงและทำให้เสียเวลาไปในส่วนนี้ ในบางครั้งเป็นภาระงานที่เพิ่มขึ้นให้กับเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

๓. ปัญหาความน่าเชื่อถือของอสม. เช่น กรณีการเจาะเลือด ผู้สูงอายุส่วนหนึ่งไม่ให้ความร่วมมือเนื่องจากไม่เชื่อถือความรู้ ความสามารถของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ซึ่งบุคคลเหล่านี้ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญ ชำนาญเฉพาะด้าน ซึ่ง อสม. เองก็ต้องสร้างความเข้าใจ และความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นกับผู้ให้บริการ

๔. ข้อจำกัดในการเข้าถึงผู้สูงอายุ กล่าวคือผู้สูงอายุบางรายนั้นต้องการให้ทางองค์การบริหารส่วนตำบลควนรู เข้ามาดูแลและตรวจเยี่ยมอย่างใกล้ชิดและมีความถี่มากขึ้น

๕. งบประมาณในการดำเนินโครงการนั้นไม่สามารถให้ความช่วยเหลือ และเข้าถึงผู้สูงอายุที่มีในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลควนรูได้ครบจำนวน

๖. เจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุขประจำตำบลนั้นยังไม่เพียงพอต่อความต้องการดูแลและการออกตรวจเยี่ยมผู้สูงอายุ

๗. การจัดกิจกรรมในบางส่วนนั้นไม่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุ ตลอดจนในบางกิจกรรมนั้นไม่สอดคล้องกับผู้สูงอายุในบางราย

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

๑. ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนตำบลควนรูเกิดจากร่วมมือของระบบเครือข่ายในชุมชน

๒. การจัดกิจกรรมที่มีลักษณะอื่น นอกจากการให้ของเยี่ยม เช่น การดูแลเรื่องอาหารประเภทผักปลอดสารพิษ การจัดให้มีการออกกำลังกาย และกิจกรรมร่วมในนามชมรมผู้สูงอายุ เป็นต้น

๓. การมีผู้นำที่ดีผู้นำต้องสร้างศรัทธาบุคคลที่เป็นผู้นำนั้นประชาชนในพื้นที่ให้ความเคารพและให้ความเชื่อมั่น เชื่อถือ เป็นบุคคลที่มีวิสัยทัศน์มีความเสียสละมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนและส่วนรวม เป็นนักจัดการทางสังคม สร้างการประสานงานที่เป็นระบบ

๔. การสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง มีการรวมทีมงานกันระหว่าง กลุ่มบุคคลในท้องถิ่น คือเจ้าหน้าที่ส่วนของการปกครอง เช่น กำนันผู้ใหญ่บ้าน ท้องถิ่น คือ นายกององค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและเจ้าหน้าที่ ขององค์กรชุมชนเพื่อร่วมเป็นภาคีในการจัดการและวางแผนชุมชนให้มีความเข้มแข็งโดยมียุทธศาสตร์การแก้ปัญหาความยากจนตำบลควนรู

๕. การรู้จักใช้งบประมาณที่เหมาะสม ในด้านการบริหารงบประมาณนั้น เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินงานและเกิดความคุ้มค่าสูงสุดในการบริหาร โครงการ องค์การบริหารส่วนตำบลควนรู ได้จัดตั้งกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบล เพื่อเป็นกองทุนในเรื่องของการดูแลสุขภาพของกลุ่มผู้สูงอายุ

๖. ชุมชนการมีส่วนร่วม มีองค์ประกอบไปด้วย โรงเรียน วัด และชุมชน

ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานครั้งต่อไป

๑. ในการดำเนินการโครงการต่าง ๆ นั้นควรที่จะต้องมีการศึกษาถึงปัญหาและความต้องการของประชาชนในส่วนนั้นๆ ก่อน โดยใช้วิธีการสำรวจการประชมร่วมกันหรือการทำประชาคมเพื่อรวบรวมปัญหาและความต้องการที่แท้จริง

๒. ในการรวบรวมปัญหาของกลุ่มผู้สูงอายุ นั้นควรใช้เวทีการประชุมประจำเดือนขององค์การบริหารส่วนตำบลควนรู โดยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเป็นผู้รวบรวมปัญหาจากแบบฟอร์มข้อมูลพื้นฐาน

๓. แนวทางเพื่อสร้างความร่วมมือจากผู้สูงอายุในเรื่องของการดูแลสุขภาพนั้นจะต้องมีการชี้แจงรายละเอียดให้ชัดเจน โดยเฉพาะการพูดให้เห็นถึงพิษภัย และผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นหากไม่ทำการรักษา เพื่อจูงใจให้ผู้สูงอายุไปตรวจร่างกายและให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่

๔. สำหรับการจ่ายเบี้ยยังชีพให้กับผู้สูงอายุควร เข้าบัญชี เพื่อความสะดวกในการเบิกจ่าย

๕. ควรจะต้องมีการขยายโครงการเพิ่มและให้กับกลุ่มผู้สูงอายุตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไป

บรรณานุกรม

ภานุ ธรรมสุวรรณ. ๒๕๕๒. รายงานความก้าวหน้าโครงการแปลง

แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ ๒(พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๖) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๕๒ ไปสู่การปฏิบัติจังหวัดสงขลา. ฉบับปรับปรุงครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๕๒ ไปสู่การปฏิบัติ จังหวัดสงขลา.

องค์การบริหารส่วนตำบลควนรู. ๒๕๕๔. โครงการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือสร้างชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง. สงขลา: องค์การบริหารส่วนตำบลควนรู.

องค์การบริหารส่วนตำบลควนรู. ๒๕๕๔. ประวัติความเป็นมา.สงขลา: องค์การบริหารส่วนตำบลควนรู.

องค์การบริหารส่วนตำบลควนรู. ๒๕๕๔. โครงการถามไถ่ ใส่ใจเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาสประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๔. สงขลา: องค์การบริหารส่วนตำบลควนรู.

บุคคลอ้างอิงที่ให้สัมภาษณ์

กลุ่มผู้สูงอายุ

นายถาวร ศรีระปะ อายุ ๖๑ปี อาชีพทำสวน ทำนา สวนยาง ๑๕ไร่ ที่อยู่ ม.๖ ต. บ้านหนองโอน

นางแปลก ทองมีขวัญ อายุ ๗๒ปี อาชีพทำนา ทำสวนยาง ที่อยู่ ม.๖ต.บ้านหนองโอน

นายเจือ ทองมีขวัญ อายุ ๖๑ ปี อาชีพ ทำนา ทำสวนยาง ที่อยู่ ม.๖ต.บ้านหนองโอน

นายน้อง หนูราช อายุ๗๕ ปี ประธานกลุ่ม ออมทรัพย์

ผู้นำชุมชน

นายถัน จุลนวล นายกองการบริหารส่วนตำบลควนรู

นายศุภกร อารมณี กรรมการและเลขานุการกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบล

นายจรัญ หนุราช อายุ ๕๘ปี ประธานสภาอบต.,อดีตผญ. ม.๖

นายวิเชียร บัวสม ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๔

นางทัศนีย์ ปลื้มใจ อ.ส.ม. หมู่ที่ ๔